

В. І. Берест, М. С. Остапчук, В. С. Токар

Дубенський район

ДУБЕНСЬКИЙ РАЙОН – район, що знаходиться у південній частині Рівненської області. Утвор. 1940. Від 30 червня 1941 до 17 березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. До серед. 1950-х рр. діяло підпілля ОУН–УПА. Жит. зазнали сталін. репресій. Площа 1,2 км². Насел. (без м. [Дубно](#)) 48 635 осіб (2001, складає 93,2 % до 1989), переважно українці. Райцентр – місто обл. значення Дубно. У складі р-ну – смт *Смига* та 102 сільс. насел. пункти. Залізничні ст.: Озеряни, Дубно, Кам'яниця Волинська, Верба, Смига. Через Д. р. проходять магістрал. шляхи Ковель–Чернівці та Київ–Житомир–Рівне–Дубно–Львів. Знаходиться переважно в межах Волин. височини. Крайня пн. частина р-ну має підвищений хвилястий рельєф, у центр. частині підносяться найвищі ділянки височини – Повчан. височина та Мізоц. кряж. У пд. частині поширені низовинні пологохвилясті форми рельєфу. Природно-ресурс. потенціал: торф, крейда, вапняки, глина, пісок. Річки бас. Дніпра – Іква з притокою Тартацька і Стубла. Спорудж. низку штуч. водоймищ. Заг. пл. водного дзеркала 1,9 тис. га. Ґрунти переважно темно-сірі опідзолені та сірі лісові, чорноземні. Понад 25 % пл. р-ну – під лісами: сосна (50 %), дуб (30 %), береза, вільха. У Д. р. – пам'ятка природи заг.-держ. значення урочище *Олександрівка*, місц. значення: 9 заказників, 2 пам'ятки природи, 6 заповід. урочищ. Екон. спектр складають підприємства харч. (59,3 %), лісової, деревооброб. та паливної пром-стей. Осн. види пром. продукції: напівфабрикати й фрезер. торф, шпон струганий, паркет, пінополістирол. плити, віконні та дверні блоки. Спеціалізація с. господарства – рослинництво зерн.-буряківн. і тваринництво м'ясо-молоч. напрямів. Пл. орних земель 81 тис. га, заболочених та ін. – 5 тис. га. Працюють 32 с.-г. підприємства та 90 фермер. госп-в. У Д. р. – 51 заг.-осв. школа, 5 дошкіл. закладів, 3 школи-садки, Мирогощан. аграр. коледж; 59 Будинків культури, 42 б-ки, 2 школи естет. виховання; іподром, ДЮСШ; 3 дільничні лікарні, тубдиспансер, 8 амбулаторій, 63 фельдшер.-акушер. пункти. Сімнадцять колективів худож. самодіяльності мають звання «народний». Реліг. громади: 28 – УПЦ КП, 32 – УПЦ МП, 3 – УАПЦ, 14 – християн віри євангельської, 9 – євангелістів християн-баптистів, 2 – адвентистів сьомого дня.

Серед пам'яток археології – стоянки епохи палеоліту (села Липа, Мирогоща), поселення трипіл. культури (с. Костянець), поховання культури кулястих амфор (села Іванне, Варковичі), городища часів Київ. Русі (села Листвин, Жорнів, Мирогоща); збереглися козац. редут (між селами Плоска і Семидуби) та тесані кам'яні хрести (села Клюки, Мирогоща) на

місцях поховань козаків. Серед архіт. пам'яток – Тараканів. форт (кін. 19 ст., с. Тараканів); церква св. Архангела Михаїла (1600, с. Білобережжя), церква св. Богородиці (дерев'яна; 1771, с. Стара Носовиця), церква Різдва Богородиці (кін. 18 ст., с. Варковичі; до 1836 – костел), каплиця (19 ст., с. Тростянець), церква св. Олексія (дерев'яна; 1906, с. Буца), церква св. Миколая (1913, с. Тростянець), церква св. Луки (1914, с. Білогородка). Діють монастирі Різдва Богородиці (поч. 17 ст., с. Мильча) та Св. Трійці (дерев'яний; 1774, с. Верба). На Дубенщині в різні часи перебували Б. Хмельницький (с. Крилів), полковник М. Кривоніс (с. Варковичі), Т. Шевченко (села Верба, Підлужжя), М. Коцюбинський (с. Верба), В. Поліщук (с. Мирогоща), У. Самчук (с. Молодава Друга), О. де Бальзак (проїздом у с. Верхівня, нині Ружин. р-ну Житомир. обл., до графині Е. Ганської), О. Купрін (у відрядженні як кор. київ. газет), польс. письменник А. Мальчевський (с. Княгинине), рос. цар Олександр III (с. Тараканів). Знач. внесок у вивчення історії сіл р-ну зробили вчені Ю. Шумовський, О. Цинкаловський, М. Островський та І. Свєшников. Видатні уродженці: історик, академік НАНУ [Я. Ісаєвич](#) (с. Верба), д-ри н. – публіцист, дійс. чл. НТШ [М. Сивіцький](#) (х. Заболоття побл. с. Підлужжя), агроном [С. Вознюк](#) (с. Тараканів), історик [Л. Дещинський](#) (с. Княгинине), економіст [Т. Ковальчук](#) (с. Мирогоща), геолог [С. Галій](#) (с. Рачин), лікар-хірург [В. Поліщук](#) (с. Тростянець); письменник [М. Пшеничний](#) (с. Молодава Перша), поетеса [О. Іванчук](#) (с. Мартинівка); майстрині декор. мистецтва [Г. Бабич](#) (с. Великі Сади), [М. Лампека](#) (с. Рачин). У низці сіл р-ну встановлено пам'ятники воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Дубенський район / В. І. Берест, М. С. Остапчук, В. С. Токар// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-21999>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).